

TÜRKİYE'Yİ YURTDIŞINDA TEMSİL EDEN TÜRK KADIN FLÜTİSTLER

Yrd. Doç. Dr. Hazan Kurtaslan
Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
hazan.kurtaslan@hotmail.com

Doç. Ceren Hepyücel
Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı
cerenhpyucel@gmail.com

Özet

Türkiye’de cumhuriyetin ilanı ile birlikte her alanda olduğu gibi müzik alanında da pek çok yenilikler meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları, özellikle Atatürk’ün önderliğinde üstün yetenekli Türk çocuklarının yurtdışına gönderilmeleri, müzik eğitimi verilen kurumlara daha çok önem verilmesi hatta bunun için yurtdışından eğitimciler getirilmesi ve batı müziğinin özellikleri kullanılarak Türk bestecilerinden eserler bestelemeleri istenmesidir. Yurtdışına gönderilen ya da kendi imkanları ile giden yetenekli Türk gençlerinin bir kısmı geri dönerek Türkiye’de müzik eğitimi vermeye ve eserler bestelemeye devam etmişler bir kısmı da yurtdışına yerleşerek Türkiye’yi yurtdışında farklı ülkelerde başarıyla temsil etmişlerdir. Araştırmanın konusunu da Türkiye’yi yurtdışında temsil eden Türk kadın flütistler oluşturmaktadır. Araştırma, küçük yaşta yetenekleri keşfedilen ve yurtdışında eğitim gören yaşamlarını, eğitimcilik ve solistlik kariyerlerini yurtdışında sürdüren iki ünlü Türk kadın flütist üzerine yapılmıştır. Araştırma betimsel olup kaynak tarama yoluyla alan yazın incelenmiştir. Araştırma için veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşmeden elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular yoluyla sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Müzik, flüt, türk kadın flütistler.

TURKISH FEMALE FLUTISTS WHO REPRESENT TURKEY ABROAD

Abstract

In Turkey, many innovations have occurred in the field of music as in all areas with the proclamation of the republic. Some of them, sending abroad talented Turkish children for education under the leadership of Atatürk, more importance be given to music education in the institutions is even bringing educators from abroad to do so and asked to compose works of Turkish composers using western characteristics of the music. Some of talented Turkish young people sent or gone with their own facilities became educators and continued to compose after returning to Turkey, a portion of them moved abroad and they represent Turkey in different countries successfully. The subject of this research is Turkish female flutists that representing Turkey abroad. The research consists two well-known Turkish women flutists whose talents were discovered at an early age, educated abroad and continue their lives and careers abroad as educators and soloists. This is a descriptive study and conducted through literature. Data for research has gained by a semi-structured oral interview form. Data obtained was analyzed with content analysis. The conclusions and recommendations reached by the findings.

Keywords: Music, flute, turkish female flutists.

GİRİŞ

Sanatın ve sanat eğitiminin, içerisinde bulunduğu toplumdan ve kültürden etkilenen bir yapıda olduğu göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanı ve ardından gelen yenilenme sürecinde müzik eğitiminin de değişime uğradığı görülmektedir. Bu anlamda Türkiye’deki müzikal alandaki gelişmeleri Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet Sonrası olarak incelemek mümkündür.

Cumhuriyet Öncesi Osmanlı Dönemi'nde Çoksesli Müzikteki Gelişmeler

Cumhuriyet öncesi Osmanlı dönemindeki müziğin diğer sanat dallarında olduğu gibi “saray çevresince tutulduğu oranda geliştiği saptanmaktadır”. Savaş, tören ve kutlama etkinliklerinde faaliyet gösteren “Mehterhane”, bandonun kabulüne kadar varolan tek çalgı takımı olmuştur. “Mehtere “eski Türk ve yeniçeri devrinin mızıkası” da denilebilir” (Budak, 2006: 53). Repertuarını ağırlıklı olarak Türk müziği makamlarından oluşan mehter havaları oluşturmuş; son dönemlerinde Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği eserleri de eklenmiştir.

Batı müziği çalgılarının kullanımı ve çokseslilik ile yeni müzik anlayışı II. Mahmut tarafından 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla beraber Avrupa'daki askeri bando görünümündeki “Mızıkai Hümayun” (Padişahın Müzik Topluluğu) kurulması ile başlar (Gazimihal, 1955; Kaygısız, 2000; Say, 1998). Mızıkai Hümayun'da saray ve ordu bandolarına eleman yetiştirilmiş aynı zamanda bu bando Saray Bandosu olarak da görev yapmıştır. İtalyan bando şefi Donizetti'nin bu kurumun başına getirilmesinden II. Abdülhamit dönemine kadar devam eden gelişmeler ile Batı müziğinin temelleri atılmıştır. Çalgı eğitimi dışında müzik tarihi, armoni gibi dersler öğretilen bu dönemde Mızıkai Hümayun konservatuvar niteliğinde sanatçı yetiştiren bir kurum haline almıştır. Batı müziği notası ve repertuarını bilen müzisyenler yetiştirilmiştir (Kaygısız, 2000).

II. Meşrutiyetin ilanından (1908) sonraki dönemde, Darübedayi (Güzellikler Evi) ve Darülelhan (Ezgiler Evi) gibi farklı müzik kurumları kurulmuştur (Kaygısız, 2000).

Cumhuriyet Dönemi Çoksesli Müzikteki Gelişmeler

Cumhuriyetin kuruluş aşamasında iki yıldır kapalı olan Müzik eğitimi kurumu “Darülelhan”, 1923 yılında Batı Müziği bölümüyle İstanbul'da yeniden açılmıştır. Mızıkai Hümayun da 1957 yılında çıkan yasa ile birlikte bu kurum Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası adını almıştır (Say, 1998).

Türkiye'de gerçekleşmiş olan müzik devrimi için 1934 yılının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu tarihte, eğitim için yurtdışına gönderilmiş olan “Türk Beşleri” olarak bilinen Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Necil Kazım Akses, Hasan Ferit Alnar, Cemal Reşit Rey ile Halil Bedii Yönetken, Cevat Memduh Altar ve Cezmi Erinç yurda geri dönmüşler; Batı müziği formlarında ilk eserlerini vermeye başlamışlardı. Ardından Mustafa Kemal Atatürk'ün 1934 yılında TBMM'nin açılış toplantısında Türk müziğinin yükselip, evrensel müzikte yerini alabilmesi için onun son genel müzik kurallarına göre işlenmesi gerektiğini belirterek dönemin Kültür İşleri Bakanından buna yeterince özeni göstermesini istemesiyle Cumhuriyet Dönemi Müzik Tarihi'nde yeni bir yola girilmiştir (Üstel, 1999; Say, 1998; Kaygısız, 2000).

Müzik alanındaki yeniliklerin başında Ankara'da bir konservatuvar kurulması ve kuruluşunda yol göstermeleri için yurtdışından uzmanların getirilmesi sayılabilir. Bu aşamada Ankara Devlet Konservatuvarı'nın kuruluş çalışmalarına katılmış olan Alman besteci Paul Hindemith'in, Türkiye'nin müzik alanındaki ilerleyişinde önemli katkıları olmuştur. Hindemith dışında yurtdışından Türkiye'ye gelerek müzik alanında önemli katkılar sağlayan isimler arasında Bela Bartok ve Eduard Zuckmayer de bulunmaktadır (Gazimihal, 1955; Kaygısız, 2000).

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren, Atatürk'ün önderliğinde evrensel nitelikte sanatçılar yetiştirme amaçlı uygulamaların içerisinde üstün yetenekli çocukların yurt dışına eğitim almak için gönderilmeleri için kanunlar çıkartılması ve düzenlemeler yapılması da yer almaktadır. İlk olarak Atatürk'ün isteği üzerine 1925 yılında çalışmalar başlamış ve 1943 yılında yürürlüğe giren 4489 sayılı yasayla kapsamı genişletilmiştir (Tunçdemir, 2004). Ardından, 1948 yılında, “İdil Biret Yasası” ya da “İdil-Suna Yasası” olarak da bilinen “Harika Çocuklar Yasası”, “Suna Kan ve İdil Biret'in yabancı memleketlere gönderilmiş kanun” adıyla çıkarılmıştır (Kahramankaptan, 2011). 1956 yılında “Harika Çocuklar Yasası”, “Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun” adını alarak genişletilmiş, güzel sanatların tüm dallarındaki yetenekli çocukların yasadaki faydalanmaları sağlanmıştır (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/>). Yasanın bu son haliyle müzik eğitimi için yurt dışına gönderilen müzisyenler; piyanoda: Gülsin Onay, Verda Erman, Ateş Pars, Fuat Kent, Hüseyin Sermet ve Selman Ada (piyano ve kompozisyon), kemanda; İsmail Aşan ve Tunç Ünver'dir.

“Harika Çocuklar Yasası” kapsamında veya bu yasanın daha sonradan genişletilmiş halleriyle yurt dışına müzik eğitimi için gönderilmiş bir flütistin bulunmadığı dikkati çekmektedir. Harika Çocuklar Yasası’nın zamanla işlevini kaybetmesi üzerinde yetenekli Türk gençleri; kendi imkanlarıyla, özel burslarla, yurtdışı hükümetlerinin burslarıyla eğitim alma imkanlarını yaratmaya devam etmişlerdir. Yurt dışında eğitimi almaya yönelik olarak geliştirilen bu alternatif çözüm yolları ile farklı çalgı branşında da Türk müzisyenler yurtdışında eğitim almışlardır. Yurt dışında müzik eğitimi alan sanatçılar içerisinde flütistler de yer almaktadır. Bu kişilerden ilk olarak, cumhuriyet dönemindeki ilk Türk orkestra flütçüsü ve ilk flüt öğretmeni olarak bilinen Zahit Özseren yer almaktadır. Bu dönemden 2000’li yıllara kadar olan dönemde yetişmiş flütistler; Aydın Büke, Cahit Koparal, Ender Elagözlü, Günay Yetiz, Hürkan Ayvazoğlu, Songül Özdemir Seidel, Halit Turgay, Bülent Evcil, Başak Sözer, Lelya Bayramoğulları, Jülide Gündüz, Nihan Atalay, Sibel Ayhan Bayer, Sonat Sözer ve Onur Türkeş’tir (Say, 1998; Uludere, 1995; Yuvarlak, 2008). Yukarıda adı geçen flüt sanatçıları yurtdışında aldıkları eğitimden sonra yurda geri dönmüş; İstanbul, İzmir, Antalya Senfoni Orkestrası, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası; Ankara, İzmir ve Samsun Devlet Opera Balesi, İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin Devlet Konservatuvarı gibi görevlerde bulunmuşlardır (Say, 1998; Uludere, 1995; Yuvarlak, 2008; Say, 2005). Yukarıda adı geçen flütistlerin dışında halen yetenekli müzisyenler çeşitli burslar yoluyla yurt dışına eğitim alma amacıyla gitmeye devam etmektedir. Aynı dönemde, yurtdışına eğitim almak için gitmiş ve orada yaşamını devam ettirmiş olan tanınmış üç flütist saptanmıştır. Bunlar: A. Gülşen Tatu, Ayla Caymaz ve Sibel Kumru Pensel’dir (Say, 1998; Say, 2005; Uludere, 1995; Yuvarlak, 2008). Flütistler müzik eğitimlerine Türkiye’de başlayıp yurtdışında devam ettirmişlerdir. Üç flütist de eğitimci, solist ve orkestra üyesi olarak devam ettirdikleri kariyerlerini halen yurtdışında sürdürmektedirler. Araştırma kapsamında bu üç flütistten ikisi incelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışma nitel bir araştırma olup konu ile ilgili durum değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmanın evreni; Türkiye’yi yurtdışında temsil eden 3 kadın flütisttir. Örneklem ise, ulaşılabilen 2 kadın flütistten oluşmaktadır. Nitel araştırmalarda gerek araştırma kaynaklarının sınırlılığı gerekse kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemleri nedeniyle çok sayıda bireyi araştırma örneğine dahil etmek gerçekçi olmaz. Nitel araştırmada örneklem seçimi araştırma probleminin özelliği ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla yakından ilgilidir. Bazen bir birey tek başına bir araştırmanın örneğini oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 87).

Verileri toplama aracı olarak görüşme yapılmıştır. Görüşme (interview, mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir (Karasar, 2000: 165). Görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede “araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar; ancak görüşme sırasında araştırılan kişilere esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir. Bu tür bir görüşmede, araştırılan kişilerin de araştırma üzerine kontrolleri söz konusudur” (Ekiz, 2003:62). Görüşme formundaki sorular alanında uzman eğitim bilimciler ile değerlendirildikten sonra sorulara son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 7’si kişisel sorular olmak üzere toplam 14 soru bulunmaktadır. Kişisel bilgilerden oluşan sorular ardından; “konservatuvar eğitiminizden önce müzik eğitimi aldınız mı?”, “müziği meslek olarak tercih etme sebebiniz nedir?”, “meslekte kadın olmaktan kaynaklanan zorluklarla karşılaştınız mı?”, “mesleği müzik olan kadınların Türk toplumundaki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Türk kadınlarını küçük yaştan itibaren müziğe yönlendirmek için neler yapılmalıdır?”, “Türk toplumunda kadın sanatçıların yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?” ve “sanatta kadının yeri hakkında neler düşünüyorsunuz?” şeklinde sorular sorulmuştur. Sorularda kişilerin yanıtlarını açması sağlanmıştır.

Görüşmeden elde edilen veriler içerik analizi yoluyla elde incelenmiştir. “Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla farkedilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006:227). Elde edilen verilerle karşılaştırmalar yapılmış, karşılıklı uyum ve örtüşmelerin var olup olmama durumları incelenmiştir. Görüşmeler kayıt cihazı kullanılarak yapılmış ve her bir görüşme için ortalama 40 dakika ayrılmıştır. Kaydedilen görüşmeler bilgisayar ortamında yazılı metinler haline dönüştürülmüştür. Görüşmeler birden başlayarak numaralandırılmıştır. Veriler okunurken anlatılmak istenen düşüncenin tespit edilmesi amacıyla temalar ve temaları oluşturan alt temalar belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcı sayısının 2 olması nedeniyle çetele tablolarının verilmesi uygun görülmüştür. Analiz katılımcılardan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda araştırmancının geçerliği ve güvenilirliği artırmak için aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmiştir:

Araştırmancının iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için görüşme formu geliştirilirken ilgili alanyazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. İçerik analizinde temalar ve temaları oluşturan alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her bir temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmıştır. Buna ilaveten veri toplamadan hemen sonra, ulaşılan sonuçlar ve yorumlar veri kaynakları ile teyit edilerek katılımcı teyidi sağlanmıştır. Diğer taraftan görüşmede kaydedilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağına belirtilmesi karşılıklı güvenin sağlanmasında önemli bir etken olmuştur. Böylece görüşme sürecinde toplanan verilerin gerçek durumu yansıtması sağlanacaktır. Araştırmancının dış geçerliğini (aktarılabirliğini) artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırmancının modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve analitik genelleme yöntemiyle alan yazında yapılmış konu ile ilgili araştırmalarla yapılan karşılaştırmalarla kurama genelleme yaparak yorumlanması ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Ayrıca olay ve olguları hem de bunların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koyma amacıyla amaçlı örneklem yöntemiyle gönüllük esasına dayalı olarak katılımcılarla görüşmeler yapılacaktır.

Araştırmancının iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca görüşmede elde edilen veriler üzerinde araştırmacı ve nitel araştırma konusunda deneyimli bir öğretim üyesi ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranı (Kappa değerleri) 1.00 olarak hesaplanmıştır. Böylelikle araştırmada değerlendiriciler arasında mükemmel bir uyum olduğuna ve kodlamanın güvenilir olduğuna karar verilmiştir (Landis,1997). Araştırmancının dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için araştırmancının tüm veri toplama araçlarını, ham verilerini, analiz aşamasında yaptığı kodlamaları ve rapora temel oluşturan algıları, notları, yazıları ve çıkarımları dışarıdan bir uzmanın incelemesine sunarak teyit incelemesi yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Türkiye’yi yurtdışında temsil eden Türk kadın flütistlerin kişisel bilgilerine ve konu ile ilgili sorulardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular temalar ve alt temalar şeklinde tablolar halinde sunulmuş ve açıklamaları yapılmıştır. Tablolarda belirtilen A ve B harfleri katılımcıları temsil etmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Kişisel Bilgiler		A		B	
Mezun Olunan Okullar	İlköğretim	Şirinyer Tuğsavul		Bakırköy	
	Ortaöğretim	İzmir	Devlet	İstanbul	Belediye
		Konservatuvarı		Konservatuvarı	
	Lise	İzmir	Devlet	İstanbul	Belediye
		Konservatuvarı		Konservatuvarı	
	Üniversite	İzmir	Devlet	Nantes	Devlet
		Konservatuvarı		Konservatuvarı	
	Solistlik diploması	Essen ve Freiburg Müzik Akademileri		Ecole Normal de	Musique de Paris
Yaşanılan Ülke/Şehir		Almanya/Trossingen		Fransa/Nice	
Ünvan		Profesör		Profesör	
Çalışılan Kurum		Trossingen	Müzik	Nice	Devlet
		Akademisi		Konservatuvarı	
Hizmet Süresi		36 yıl		33 yıl	
Kazanılan Burslar		Parasız	yatılı-İzmir	6 yıllık Fransa hükümeti	
		Devlet Konservatuvarı		bursu	
		DAAD-Almanya		-	
Yarışma ödülleri	1.lik	Doğu	Almanya	-	
		uluslararası	flüt		

yarışması

1.lik	I. Kobe uluslararası flüt yarışması	-
2.lik	Prag Baharı uluslararası flüt yarışması	Uluslararası LeopoldBellan
2.lik	Paris uluslararası flüt yarışması	-
2.lik	Freiburg üniversitesi yarışması	-
2.lik	Stuttgart radyo-televizyon müzik yarışması	-

Tablo 1'e göre;

Katılımcıların mezun oldukları okullar incelendiğinde her iki katılımcının da ilkokulu bitirdikten sonra konservatuvara kaydolduğu, A katılımcısının üniversite eğitimi bitimine kadar Türkiye'deki konservatuvarda öğrenim gördüğü, B katılımcısının üniversite eğitimi itibarıyla yurtdışında eğitim gördüğü tespit edilmiştir. Ayrıca A katılımcısının solistik diplomasını Almanya'daki iki farklı üniversiteden aldığı, B katılımcısının Paris'te bir üniversitesinden aldığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların yurtdışında yaşadıkları ülkeler ve şehirlere bakıldığında A katılımcısının Almanya/Trossingen de, B katılımcısının Fransa/Nice' da yaşadıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların her ikisinin de Profesör ünvanı taşıdıkları görülmüştür.

Katılımcıların halen çalıştıkları kurum olarak yaşadıkları ülkenin şehirlerindeki müzik okullarında çalıştıkları görülmüştür. Buna göre; A katılımcısı Almanya'nın Trossingen Müzik Akademisi'nde, B katılımcısı Fransa'nın Nice Devlet Konservatuvarı'nda görev yapmakta oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların hizmet sürelerinin birbirine oldukça yakın olduğu tespit edilmiştir. A katılımcısının 36.yılıni, B katılımcısının 33.yılıni çalışmakta oldukları görülmektedir.

Katılımcıların kazandıkları burslar incelendiğinde A katılımcısının öncelikle İzmir Devlet Konservatuvarı'nda parasız yatılı olarak öğrenim gördüğü daha sonra DAAD(Deutscher Akademischer Austausch Dienst/ Alman Akademik Değişim Servisi) bursu ile Almanya'ya gittiği ve B katılımcısının Fransa hükümet bursu ile yurtdışındaki eğitiminin başladığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların katıldıkları yarışmalar sonucunda kazandıkları ödüller incelendiğinde A katılımcısının uluslararası yarışmalar düzeyinde iki tane birincilik, dört tane ikincilik derecesi, B katılımcısının bir tane ikincilik derecesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Okul öncesi müzik eğitimi alma durumuna ilişkin çetele tablosu

Okul öncesi müzik eğitimi alma durumları	A	B
Yaş	√	√
Enstrüman	√	√
Yönlendirme	√	√

Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcılar okul öncesi müzik eğitimi alma durumlarına ilişkin görüşlerinde hem fikir oldukları görülmektedir. Katılımcıların her ikisinin de yaştan, enstrümandan ve yönlendirmeden bahsettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı “5-6 yaşlarında kulağımın iyi olduğu söylenildi. Amatörce mandolin çalan bir müzisyenden dersler aldım. O kişinin yönlendirmesi ile de ilkokuldan sonra konservatuvara kaydoldum”,

B katılımcısı “5 yaşında annemin eve piyano alması ve beni konservatuvarın piyano sınıfına kaydettirmesi ile başladı” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 3:Müziğin tercih edilme nedenlerine ilişkin çetele tablosu

Müziğin tercih edilme nedenleri	A	B
Yetenek	√	
Sevgi	√	√
Aile		√
Enstrüman		√
Müzik dinleme		√
Müzik türü		√

Tablo 3’e göre; her iki katılımcının da müziği tercih etme sebeplerinin bazılarının farklı nedenlere dayandığı görülmektedir. Katılımcıların biri yetenektan ikincisi ise aileden, enstrüman çalmadan, müzik dinleme ve müzik türlerinden bahsettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların her ikisinin de ortak görüş olarak, sevgiden bahsettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı “müziği sevdiğim ve yeteneğimin var olduğunu düşündüğüm için tercih ettim”,

B katılımcısı “evde babam bağlama, babaannem ud çalardı ve annem evde klasik batı müziği dinlerdi. Ben de bu ortamda doğal olarak müziği sevdim ve başladım” şeklinde ifadeler kullanarak görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 4:Kadın olmanın zorluklarına ilişkin çetele tablosu

Kadın olmanın zorlukları	A	B
Zorluk yok	√	√
Cinsiyet farkı	√	
Yabancı olma	√	

Tablo 4’e göre; her iki katılımcının ortak görüşü olarak zorluğun olmadığından bahsettikleri tespit edilmiştir. Farklı görüş olarak katılımcılardan biri cinsiyet farkı ve yabancı olma durumundan bahsettiği görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı “kadın olmaktan kaynaklanan herhangi bir zorluk yaşamadım, sanatta cinsiyetten dolayı bir tepkiye izin verilmez ama yabancı olmaktan kaynaklanan zorluklar daha zordur şüphesiz. Bu durumda mesleğinizde en iyisi olursanız sorun olmaz”,

B katılımcısı, “kadın olmaktan kaynaklanan hiç zorlukla karşılaşmadım” şeklinde ifadeler ile görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 5: Müzisyenkadınların Türk toplumundaki yerine ilişkin çetele tablosu:

Müzisyen kadınların Türk toplumundaki yeri	A	B
Ülkenin yönetim şekli	√	
Önemli olma	√	√
Saygı görme		√

Tablo 5’e göre; katılımcıların birinin ülkenin yönetim şekline, katılımcılardan diğerinin ise, saygı görme durumundan bahsettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların ortak görüşü olarak, müzisyen kadınların Türk toplumundaki yerinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı, “Türkiye’de müzik alanında kadının yeri önemlidir. Cumhuriyetimiz ve Atatürk sayesinde çok yıllar önce orkestralarımızda Berlin Flarmoni Orkestrası’ndan ve Viyana Filarmoni Orkestrası’ndan kadın sanatçılara yer verilmeye başlanmıştır.”

B katılımcısı, “ bence çok önemli bir yere sahiptir. Genç kuşak kadın sanatçılarımız için dilerim onlar da bizim gördüğümüz saygıyı görebilirler” şeklinde ifadeler ile görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 6: Müzik alanına yönlendirmeye ilişkin çetele tablosu

Müzik alanına yönlendirme	A	B
Yaş	√	
Müzik türü	√	
Etkinliklere katılma	√	√
Örnek olma	√	
Özendirme	√	√
Müzik dinleme	√	√
Enstrüman çalma	√	√

Tablo 6’ya göre; katılımcıların her ikisinin de etkinliklere katılma, özendirme, müzik dinleme ve enstrüman çalma durumlarından bahsetmiş oldukları tespit edilmiştir. Farklı görüş olarak katılımcılardan birinin; yaş, müzik türü, örnek olma ve katılımcılardan diğerinin; etkinliklere katılmadan bahsetmiş olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı, “küçük yaştan itibaren müziğe çocuklarımızı kadın erkek farketmeksizin yönlendirmek için herşeyde olduğu gibi müzik türünün kalitesine önem vermek gerekir. Kulak hangi türü daha çok dinlerse onu sever ve benimser. Örneğin kitap okumak gibi birşeydir bu. Evlerde önce büyükler örnek teşkil etmeli. Kendi yaş gruplarından başarılı olan miniklerin konserlerine götürüp özendirmeli, enstrüman çalmaya teşvik edilmeli” şeklinde,

B katılımcısı, “küçük yaşta aile tarafından konserlere götürülerek özendirilmeli, evde müzik dinlenmeli ve en erken yaşta bir enstrüman eğitimine başlanmalı” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 7: Kadın sanatçıların Türk toplumundaki yerine ilişkin çetele tablosu

Kadın sanatçıların Türk toplumundaki yeri	A	B
Sayıca çokluk	√	
Özgür olma	√	
İş imkanı		√
rekabet		√

Tablo 7’ye göre; katılımcıların birinin sayıca çok olmaktan ve özgür olmaktan bahsettiği, diğer katılımcının ise; iş imkanından ve rekabetten bahsettiği tespit edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı “geçmiş yıllara göre bugün kadın sanatçıların sayısı daha çoğalmıştırve kadınlarımız çok daha özgürce hareket ederek sanatlarını icra etmektedirler”, şeklinde

B katılımcısı “benim kuşağımdaki 40-50 yaşındaki Türk kadın arkadaşlarım hepsi hiç sorun yaşamadan iş buldular, ama şimdiki 20-30 yaş arasındaki genç sanatçı kızlarımız için durum gittikçe zorlaşıyor” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tablo 8: Sanatta kadının yerine ilişkin çetele tablosu

Sanatta kadının yeri	A	B
Zor olma	√	
Annelik	√	
Güçlü olma	√	
Önemli olma		√
Ülke geleceği		√
Eğitim durumu		√

Tablo 8'e göre; katılımcılardan birinin; zor olma durumundan, annelikten ve güçlü olma durumundan bahsetmiş olduğu, diğer katılımcı da önemli olma, ülke geleceği ve eğitim durumundan bahsetmiş olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir:

A katılımcısı açısından "sanatta kadının yeri biraz daha zordur çünkü normal hayatta kadın bir çok görevi mesleğinin yanı sıra yapmak zorunda, bunların en zoru ve en önemlisi anneliktir. Beden olarak kadın doğum yapan bir bedene sahip olmasından yola çıkarsak kadının ne denli güçlü olduğunu, doğal yapısında bunun var olduğunu görüyoruz. Son olarak, yetenek konusunda cinsiyetin bir önemi yoktur, önemli olan detay ve sabırdır burada da kadında biraz daha fazla güç olduğu tartışılmazdır" şeklinde,

B katılımcısı açısından " sanatta kadının yeri çok önemlidir. Bir ülkenin geleceği olan çocukların en iyi şekilde eğitilebilmesi için annelerin sağlam ve kültürlü bir eğitime sahip olmaları gerekmektedir" şeklinde ifade edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye'yi yurtdışında temsil eden Türk kadın flütistlerin (katılımcıların); müziğe nasıl başladıkları, müziği seçme nedenleri, mesleklerinde kadın olmaktan kaynaklanan zorluk durumları, Türk kadınlarını küçük yaşta müziğe yönlendirmek adına neler yapılabileceği, mesleği müzik olan kadınların Türk toplumunda nasıl bir yere sahip oldukları ve sanatta kadınların nasıl bir yere sahip oldukları üzerine görüşleri nitel araştırmalarda yer alan içerik analizi yoluyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmada katılımcılara ait kişisel bilgilere yer verilmiş olup, her iki katılımcının da büyük ölçüde birbiri ile benzer özelliklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında belirtilebilecek bir fark, A katılımcısının katıldığı yarışmalardan elde etmiş olduğu derecelerin diğer katılımcıya oranla daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların okul öncesi müzik eğitimi alma durumları incelendiğinde küçük yaşta yeteneklerinin keşfedildiği, ailenin ilgisi ve yönlendirmesi sonucu bir enstrüman çalmaya başlamış oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların ortak görüşü olan ailenin ilgisi ve yönlendirmesinin Ulusoy (1994)'un "sanat alanında meslek tercihi ve aile" başlıklı çalışmasında belirttiği gibi sanatsal bir mesleğin kazandırılmasında aile desteğinin rolünün önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuç ile Ulusoy'un yapmış olduğu araştırmanın birbirini desteklediği söylenilebilir.

Katılımcıların müziği tercih etme sebepleri arasında; müziğe karşı yeteneklerinin var olduğu, müziği sevmeleri, ailenin müzikle iç içe olması hatta bir enstrüman çalıyor olmaları sonuçları ortaya çıkmıştır. Her iki katılımcının ortak görüşü, müziği sevmelerinden dolayı tercih ettikleri sonucu dikkati çekmektedir. Yıldız (2013)'in yapmış olduğu çalışmaya göre; insanlar yaptıkları herhangi bir işten, katıldıkları herhangi bir etkinlikten doyum sağlamak isterler. Yani kişi o işi yapmakla mutlu olabilir, uzun ve yorucu bir çalışma süresinin sonunda kendisini huzurlu ve ruhen dinlenmiş hissedebilir. Böyle bir kimse, kısıtlayıcı koşullar altında dahi o işi tekrar tekrar yapma isteği duyabilir. Bu durumda kişinin o işe karşı ilgisi olduğu ve o işi yapmayı sevdiği söylenilebilir. Yapılan bu araştırmada ve Yıldız'ın yapmış olduğu çalışmada; meslek olarak seçilen işin (müzik), seçilme nedeninin öncelikle o işi (müziği) sevmenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Yıldız'ın aynı çalışmasında herhangi bir davranışı, bilgi ya da beceriyi öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan kapasitenin çevrenin de etkileşimi ile

geliştirilmesi olarak tanımlanan yeteneğin, doğru kullanıldığı takdirde insanların hangi meslekte olursa olsun başarılı olacakları belirtilmiştir. Yapılan bu araştırmada da katılımcıların müziğe karşı yeteneklerinin olması ve bu yeteneği doğru şekilde kullanmış olmaları sonucunda mesleklerinde başarılı oldukları söylenilebilir. Yapılan bu iki araştırma bu yönleri ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların mesleklerinde kadın olmaktan kaynaklanan zorluklara yönelik olarak; herhangi bir zorluğun olmadığı, cinsiyet farkından dolayı değil ama yabancı olmaktan kaynaklı zorlukların olabildiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Her iki katılımcının da ortak görüşü olarak, mesleklerinde kadın olmaktan kaynaklanan herhangi bir zorluk yaşamadıkları sonucu dikkati çekmektedir. Yapılan çalışmadan çıkan bu sonucun modern toplumlarda kadınlara yönelik herhangi bir yasal kısıtlama olmamasına rağmen erkeklerin elde ettiği statü ve kariyere sahip olmadıklarına işaret eden araştırmalarla benzerlik göstermediği ortaya çıkmıştır (Bilton ve diğ., 1983).

Müziyen kadınların Türk toplumundaki yeri incelendiğinde; önemli bir yere sahip olduğu, Türkiye'nin yönetim şeklinin olumlu etkisi olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Her iki katılımcının ortak görüşü olarak, müziyen kadınların Türk toplumundaki yerini önemli buldukları sonucu dikkati çekmektedir. Müziyen kadınların hatta flütist müziyen kadınların Türk toplumunda önemli bir yere sahip olduğunun bir göstergesi olarak Türkiye'deki senfoni orkestraları ile opera ve balelerin orkestraları incelenmiştir. Bu orkestraların internet adreslerine ulaşılarak; Türkiye'de toplamı 11 tane devlete bağlı orkestranın bulunduğu, bu orkestralarda kadrolu olarak görev yapmakta olan flütistlerin 37kişiden oluştuğu ve bu kişilerin 21 tanesinin kadın olduğu tespit edilmiştir (Yuvarlak, 2008: 47; <http://www.devoperabale.gov.tr/opera2013/menu.aspx>).

Katılımcıların kadınları küçük yaşta müzik alanın yönlendirmede; cinsiyet farkının olmadığını, ailenin örnek teşkil etmesi ve müziğe yönlendirmesi, konserlere götürülmesi, müziğe özendirilmeleri, seçilecek olan müzik türünün kaliteli olması gerektiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Her iki katılımcının ortak görüşleri olarak; konser gibi etkinliklere gidilmesi ile müziğe özendirilmeleri gerektiği, sürekli olarak müzik dinlenmesi ve küçük yaşta bir enstrümanın çalınması gerektiği sonuçları dikkati çekmektedir. Çilden (2001)'in "müzik, çocuk gelişimi ve öğrenme" adlı çalışmasında çocukların bilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda eğitilmeleri gerektiği; zengin ve uyarıcı bir çevrede çocukların daha iyi öğrenme eğiliminde oldukları, özellikle öğretim malzemesi bakımından zengin bir çevrenin, yeterli sayıda kaliteli müzik içeren kitaplar, kasetler, CD vb sağlanması gerektiği, okul öncesi ev yaşantısında da müzik çevresinin çocuğun daha sonraki müzik çevresini oluşturmasında önemli etken olduğu belirtilmiştir. Yapılan bu araştırma ile Çilden'in yapmış olduğu çalışmada, erken yaşta müziğe başlama ve örneklerle özendirme konusunda çevrenin olumlu etkileri olduğu yönünde benzerlik ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların kadın sanatçıların Türk toplumundaki yeri bakımından incelendiğinde, günümüzde sanatla ilgilenen kadın sanatçıların sayısının arttığı, kadınların sanatlarını daha özgürce ifade ettiği, eskiden kadın sanatçıların hemen iş bulduğu, günümüzde ise genç kadın yeteneklerin sayısının oldukça fazlaşması nedeniyle durumun gittikçe zorlaştığı yönünde sonuçlar ortaya çıkmıştır. Dünyada batı müziği alanındaki gelişmeler incelendiğinde 20. yy öncesinde 2000i aşmayan kadın müziyen sayısının 20 yy sonrasında kadınlara verilen eğitimlerle 3 katına çıktığı görülmüştür (Tunçdemir, 2004:1). Kadının Türkiye'deki konumuna bakıldığında Osmanlı Devleti zamanında kız çocukları ancak sıbyan mektebi seviyesinde eğitim yapabilmekteydi. Kızlar için ortaokul, lise ve mesleki eğitim verilmesinin başlangıcı Tanzimat dönemidir (Kız Sanayi Mektebi, kız öğretmen okulu, ebe mektebi gibi...) Dolayısıyla, kızların herhangi bir alanda yasal eğitim almaları 19. yüzyıla kadar mümkün olamamıştır (Ulusoy, 1994: 64). 20. yy da ise Atatürk'ün önderliğinde müzik alanında diğer ülkeler ile aynı konumda olması yönünde gerek konservatuvarların yaygınlaştırılması gerekse yurtdışında eğitim alınması yönünde alt yapının oluşturulduğu görülmektedir.

Sanatta kadının yeri incelendiğinde katılımcıların, sanatta kadının yerinin zor olduğu ama bir o kadar da önemli bir yeri olduğu, annelik gibi başka önemli bir mesleğin bulunduğu, kadınların güçlü olduğu, çocukların iyi şekilde eğitilmesi, annenin kültürlü ve iyi bir eğitime sahip olması gerektiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Doğramacı (1993)'nin "Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişimde Türk Kadını" adlı çalışmasında; günümüzde hemen her alanda olduğu gibi sanat alanında da başarılı kadınlar mevcut olduğu bu anlamda kadınların sanat alanında önemli bir yere sahip oldukları ve sanatla ilgilenen kadınların sayısının oldukça arttığı belirtilmiştir. Yapılan bu araştırma ile Doğramacı'nın yapmış olduğu çalışmada; günümüzde sanatta kadının önemli bir yere sahip olduğu yönünde ortak bir düşüncenin ortaya çıktığı söylenilebilir.

ÖNERİLER

Kadınları okul öncesi dönemden itibaren müziğe yönlendirmek amacıyla; daha çocuk yaşta öncelikle evde ailenin, okulda müzik öğretmenlerinin yakından ilgilenecek şehrin imkanları doğrultusunda halk eğitim merkezlerine, belediyelerin bünyesinde açılan kurslara, profesyonel müzik eğitimi verilen kurumlara..vb. yönlendirmeleri önerilmektedir.

Araştırma sonucunda kadınların Türk toplumunda müzik alanında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Yurtdışında müzik alanında Türkiye'yi başarıyla temsil eden kadın sanatçıların sayısını artırmak amacıyla, devletin bu duruma yönelik imkanların önünü açacak ve kolaylaştıracak yeni düzenlemelere gitmesi önerilmektedir.

Müzik yetenekleri bakımından özel statüde olan fakat maddi imkanları kısıtlı olan Türk kadın müzisyenlere yönelik devlet tarafından bursların verilmesi önerilmektedir.

Sanatta kadının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bir ülkenin geleceğinin yeni nesilleri oluşturacak çocuklara bağlı olduğu düşünüldüğünde çocukların en iyi şekilde eğitilmeleri önemlidir. Çocukluk döneminden itibaren okuyan, meslek sahibi olan ve belli bir kültürü edinen kadınların gelecek vaat eden yeni nesilleri yetiştireceği; bu nedenle Türkiye'nin doğusundan batısına kadar maddi durumları yetersiz olan Türk kadınların meslek sahibi olmaları yönünde alacakları eğitim için devlet tarafından olanakların artırılarak sürdürülmesi önerilmektedir.

Not: Bu çalışma 13- 15 Mayıs 2016 tarihlerinde Antalya'da 10 Ülkenin katılımıyla düzenlenen 7th International Congress on New Trends in Education – ICONTE'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Bilton T., Bonett, K., Jones, P., Stanworth, M., Sheard, K., Webster, A., (1983), *Introductory sociology*. London: MacKays of Chatham PIC.

Budak, O. A. (2006). *Türk müziğinin kökeni- gelişimi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Çilden, Ş. (2001). Müzik, çocuk gelişimi ve öğrenme, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 21, sayı 1, 1-8.

Doğramacı, E. (1993). *Atatürk'ten günümüze sosyal değişimde Türk kadını*. Ankara: A.K.D. ve T.K., Atatürk Araştırma Merkezi.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. (1.Basım). Ankara: Anı Yayıncılık

Gazmihal, M. R. (1955) *Türk askeri muzıkları tarihi*. İstanbul: Maarif Basımevi.

Kahramankaptan, Ş. (2011). Sanatsal duyarlılığın arttırılması gereği ve 6660 sayılı yasa uygulaması, *Yansımalar* (ss. 370)

Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi* (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaygısız, M. (2000). *Türklerde Müzik* (1. Baskı). İstanbul: Analiz Basım Yayın.

Landis, J. R. & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159-174

Say, A. (1998). *Türkiye'nin müzik atlası*. İstanbul: Borusan KültürSanat Yayınları A.Ş.

Say, A. (2005). *Müzik ansiklopedisi*. (1.Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/>

Tunçdemir, İ. (2004). *Çoksesli müzikte "Harika Çocuk Kanunu" nun Türk müzik kültürüne etkisi: İdil Biret- Suna Kan örneği*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sözlü olarak sunulmuştur. Malatya, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Uludere, A. (1995). *Türkiye'deki flüt sanatçıları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ulusoy D. (1994). *Sosyalizasyon: sanat alanında meslek tercihi ve aile: konservatuvar öğrenci ve öğretim elemanlarının ailelerinin sosyo-sanatsal özellikleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi

Üstel, F. (1999). 1920'li ve 30'lu yıllarda "milli musiki ve " musiki inkılabı", *"cumhuriyet'in Sesleri"*, (ss.40-49). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, B. (2013). *Meslek Seçimi ve Önemi*. 12.05.2016 tarihinde http://fkgal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/15/300649/dosyalar/2013_02/26074348_20102meslek.pdf adresinden alınmıştır.

Yuvarlak, G. (2008). *Çağdaş Türk bestecilerinin flüt repertuarı ve çağdaş Türk flütistler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.